

30 SETEMBRO DO 2010 - NÚMERO 838

r d l

REVISTA
**DAS
LETRAS**

Marcelino Fernández Mallo

O economista Marcelino Fernández Mallo debutou como escritor no 2008 con 'A trenza', unha novela que desenvolvía, en planos superpostos, as vidas paralelas de varios personaxes: un funcionario, un home que gaña a vida traficando e unha azafata de congresos. Recentemente, volveu ás librerías con 'Klásicos', "parodia" dun "segmento da sociedade ao que normalmente se trata con moito respecto" por ocupar "os postos de maior relevancia", segundo subliñaba o propio Fernández Mallo. As clases altas, e en especial as segundas xeracións, eran tratadas, nese

O mendigo instruído

Marcelino Fernández Mallo

libro "cun pano de ironía irredenta", que o autor desenvolvía a través dun narrador en terceira persoa, con moita retranca e cun estilo áxil que dosifica ben a intriga nun "thriller psicolóxico". Agora, nas páxinas de Revista das Letras acollemos unha nova entrega deste escritor que esculca as físgoas sociais como un investigador observa un superorganismo. Trátase de 'O mendigo instruído, un relato onde se mestura a escrita realista cun simbolismo hoxe máis actual que nunca nesta Europa racista, disposta a expulsar do seu predio os cidadáns que non responden ao canon.

raguela avanzaba abstraído coma sempre que volvía á oficina despois do café. Era quen de poñer a mente en branco durante eses tres ou catro minutos. E non sentía máis có contacto entre os zapatos e o chan. Tampouco non fixaba a mirada en imaxe ningunha. Simplemente se dirixía á sede central da empresa onde prestaba os seus servizos profesionais, e facíao paseniño.

No despacho esperábao Forcarei para tomarlle a remuda e baixar el mesmo a almorzar. Marchaba e regresaba sen perder unha migalla da súa enerxía desbordante. Consumía un café grande e cargado, un zume de laranxa e un donuts de chocolate. O colesterol non lle preocupaba nin chisco. A tensión tampouco. Era de constitución atlética, facía exercicio acotío e, sobre todo, acababa de cumprir vinte e sete anos.

Fraguela estaba de aniversario pero non llo dixeran a ninguén. Volvían ser da mesma idade, algo que o tranquilizaba. O feito de teren aparecido no mundo en datas próximas propiciou que compartisen o ensino primario, o secundario e mailo bacharelato. Despois tamén coincidiran nas aulas durante a carreira. Cando a convocatoria de bolsas de estudo, presentáranse a varias empresas e Faltrasa fixéralles unha proposta dobre. Dende o primeiro día de traballo, sentaban nun despacho o un fronte ó outro.

Fraguela e Forcarei non tiñan nada en común pero afixéranse a sentirse preto. Levaban seis anos convivindo no apartamento a través dun sistema de quen-das. Cada dúas estacións, intercambiaban as dependencias: un dos cuartos era máis cómodo e un dos baños daba ó exterior. Quen ocupaba a habitación pequena gozaba do dereito de escoller canle de televisión, privilexio que apenas exercían, pois Fraguela prefería ler –incluso escribir– mentres Forcarei tiraba máis polos videoxogos.

Malia ser o seu aniversario, Fraguela avanzaba cara á oficina sen pensar en nada. Non tiña a intención de fixarse en obxecto ou escena particular ningunha, como era habitual, pero algo chamou a súa atención: un tarro de cristal e uns pés dentro dunhas sandalias. Nos seus bos tempos, o tarro puido ter acollido unha ducia de espárragos finos ou mesmo uns filetes de atún claro; naquel momento, contentábase con tres ou catro fragmentos dourados de euro. As sandalias de coiro abrazaban coas súas tiras uns pés anchos e morenos pousados quedamente no chan. Entre nocellos e xeonllos, adiviñábanse dúas medias pernas dentro dunha tea negra convertida en suposto pantalón. O resto do corpo agochábase presuntamente sentado nunhas escaleiras que se erguían ate a porta de entrada dun edificio de oficinas.

Detívose Fraguela para non patear o tarro de cristal. Resultoulle doado estimar a recadación: 80 cén-

timos de euro. Tivo a tentación de depositar algunha moeda pero estaba demasiado preto. De facelo, habería exporse durante uns segundos perante o dono daquelas sandalias, o tempo que lle levase buscar o solto no peto e seleccionar a esmola. Así que continuou camiño mirando de esguello con curiosidade. O mendigo non lle prestou a menor atención. Vestía completamente de negro, pantalón, camisa longa e foulard. Sentaba sobre o cuarto ou quinto chanzo da escaleira o que demostraba unha estatura considerable unha vez se incorporase. Non lle fixo nin caso, o mendigo, porque estaba entretido lendo un libro. Fraguela ficou sorprendido. O curto instante no que puido observar a escena non lle permitiu identificar nin o título nin o autor. Tratábase dun exemplar compacto, groso, de pastas brandas e letra pequena e xunta, o que se chama unha edición barata. A brevidade da visión non lle empeceu tirar outra conclusión: o libro fora lido ducias de veces.

Flavius chegou a FF enganado polo seu irmán pero non llo tivo en conta. En Fagaraso traballaba coma profesor de música nun colexio de Primaria. Completaba o xornal preparando ensaladas durante catro horas para unha sorte de restaurante de comida rápida. A Flavius gustáballe experimentar con novos ingredientes e probar combinacións inéditas, que normalmente eran ben acollidas polos comensais. O seu irmán encargábase de pequenos traslados e mudanzas para o cal contaba cun carromato bastante desartellado cuxo vello motor o deixaba colgado cada dous por tres.

Non llo tivo en conta porque aquel fora un engano involuntario. Alguén convencéralo de sumarse a unha partida de emigrantes. Prometéranlle unha furgoneta nova e xuráranlle que co transporte lixeiro se faría rico en poucos anos. Pagoulles 3.000 euros pola viaxe e a entrada da furgoneta e dispúxose a agardar pola chamada. Durante os días de espera non tivo acougo. A tensión comíao por dentro e decidiu meter a Flavius no plan. Aplicando o que a el lle explicaran, aseguroulle que en FF pagaban cifras astronómicas por cada clase de música. Se prefería dedicarse á hostalería, estaba seguro de que por aquelas terras nunca probaran nada parecido ás súas ensaladas, triunfaría. Deixouse convencer porque mantiña a sospeita de vidas mellores noutras partes do mundo e porque a iniciativa proviña do primoxénito.

Tanto dubidou Flavius sobre os instrumentos que había levar que decidiu viaxar sen ningún, ben que se arrepentía. Tamén valorara o risco de sufrir un roubo durante o traxecto pero xa esquecera tan sólido argumento. Tras instalárense con outros sete ou oito compatriotas nun piso de tres habitacións, expuxéronlles as ofertas. Unha deferencia reservada para uns poucos: podían escoller entre tornárense muleiros, camellos ou atracadores. Eran traballos temporais mentres non saía nada mellor. O irmán tomou partido axiña. O de muleiro non estaba tan mal, aprender uns códigos, retirar cartos duns caixeiros e facer xiros nas casas de cambio. Ademais, ó ter que cambiar de zona constantemente, podería chegar a coñecer a bisbarra enteira de FF ata moverse tal como se andase por Fagaraso. Aforraría rápido e nin sequera habería pedir un crédito para mercar a furgoneta.

Flavius decatouse de ter cometido un gran erro. Tampouco non lle conviña quedar mal ante aquela xente así que pediu algo de tempo para pensalo. Conviviu con eles ata non aturar máis as presións. Vou traballar de camareiro en FG, non moi lonxe, mentiulles, e mudouse de barrio ó outro extremo da cidade, unha noite, cando ninguén se decatara e sen avisar sequera o irmán. A partir de aí pasounas negras. Precisaba un golpe de sorte que apareceu co nome de Florika. Era da rexión de Feleac e tamén chegara enganada, a medias, algúns meses atrás. Ela tentara aproveitar a oportunidade e acumular o suficiente para regresar nun par de anos, pero non

deu soportado ser tratada coma unha cadela. Adelgazou, vomitaba, enfermou e empezou a dar síntomas de neurose ou algo similar ata decatárense de Florika non estar finxindo. Entón permitíronlle ficar, encargárase da limpeza da vivenda e da cociña a cambio de cama e comida. Flavius encontrouse con ela facéndose pasar por fontaneiro. Escoitara falar dunha avaría nunha casa de romaneses e ofreceuse a amañala. Terminaron buscando un profesional pero ó día seguinte estaban paseando xuntos polo parque. Dalgún xeito, as súas historias semellantes colocáranos sobre un mesmo vieiro.

En contra de como adoitaba ser, Forcarei chegou á casa e dirixiuse cara ó cuarto de Fraguela.

–Creo que non debemos aturar esta situación por máis tempo –espétoulle.

–A que te refires?

–Sabía que contestarías algo así!

Resultáballes incomprendible que o seu compañeiro se mantivese inalterable malia o novo incidente arredor das nóminas. Por terceiro mes, pagáranlles a metade do soldo estipulado o que tal se explicaba a partir dunhas dificultades temporais de liquidez.

–Venden o iate e pódennos pagar de golpe cinco anos de traballo.

–E que queres facerlle? –preguntou Fraguela.

–Denuncialos á Inspección de Traballo.

–Ben, pois denúnciao.

–Teremos que presentar xuntos a denuncia para facer algo de forza, digo eu.

Convén salientar a notable diferenza existente entre os dous casos: mentres que a Fraguela a paga de 620 euros dáballes para facer fronte á súa parte do piso e máis para cubrir as necesidades básicas, Forcarei non conseguía terminar o mes sen tirar dos seus escasos aforros. De feito, en breve víase recorrendo ó pai. Enténdese, pois, a resposta do Fraguela: agardemos a que se resolva o concurso da depuradora. Levaban dous meses traballando no proxecto para construír unha depuradora de lodos e disque a empresa contaba con moitas posibilidades. En tal caso, abrirían unha nova liña de negocio con potencial abondo para compensar a redución de obras que estaban sufrindo o cal resolvería, á súa vez e de paso, os problemas de liquidez.

Foi sentir novamente a soidade no seu cuarto e volver recordar o mendigo medio agochado naquelas escaleiras cun libro na man. Imaxinou a vergonza que sentiría e aí se lle esgotou a fantasía. Tentou recrear unha situación que explicase a situación daquel home pero non foi quen de concibir unha historia creíble. O protagonista das que ía esbozando nunca era un mendigo experto. Ningún profesional da mendicidade portaría un libro sentado nunhas escaleiras, diso estaba seguro. Un libro non axuda a recadar cartos na rúa; se cadra, á saída dunha universidade ou dunha biblioteca, o que non era o caso. Por que razóns había provocar un efecto contrario? Pois porque quen demostra ser capaz de ler en tan inaudita situación, probablemente terá máis doado moverse polo mundo. Dalgún xeito, haberíanselle supor habilidades concretas para desempeñar un labor retribuído ou mesmo para iniciar unha actividade lucrativa calquera.

A función de ler, como medio para aprehender, semella contraposta á de mendigar, tal foi a conclusión definitiva de Fraguela. Entón matinou que o propio mendigo, dado o seu nivel aparente de instrución, debería ter seguido a mesma cadea de razoamento a cal o levaría, ben a renunciar a unha iniciativa con tan reducidas posibilidades de éxito, ben a reprimir a tentación de aproveitar, lendo, o tempo dedicado á mendicidade. As hipóteses viñan e marchaban sen adquirir, ningunha delas, a condición de realidade probable. Cavilou, por exemplo, no mendigo non ser máis ca un indixente teórico. Dito doutra maneira, un teórico que acadase o estado de indixencia por falta de pragmatismo. Esta última cábala podería xustifi-

car, quizais, a lectura do libro mentres pedía esmola.

Non era ese o único erro que cometía o mendigo, seguía a cismar Fraguela. Agochar a faciana, non permitir que lla vesen, supuña outra equivocación importante. Quen se amosa disposto a desfacerse de xeito anónimo dunhas moedas gardadas no peto, espera algún tipo de recompensa inmediata. A primeira resulta ser a face de submisión que agarda detectar no indixente entre o principio e o final do, chamémolo, proceso de doazón. Esa disposición de indubidable dependencia entre unha das persoas participantes no acto cara a outra constitúe un elemento fundamental, unha especie de condición requirida malia que non suficiente. Ademais, o doante non se dará por satisfeito se non atopa no mendigo unha impresión de recoñecemento cara a súa actitude xenerosa e, nas versións de máxima esixencia, unha demostración de agradecemento, incluso entrega, perante ese comportamento ora magnánimo ora compasivo. Nada disto se recibe cando o indixente porta despreocupado, como alleo á contorna, un libro á altura da súa cara, precisamente.

Flavius e Florika víanse cada día no Parque Central de FF tan logo ela terminaba as súas obrigas cotiás. Os sábados en nada se diferenciaban dos martes, nin os mércores dos domingos. A vivenda onde traballaba Florika demandaba o mesmo coidado ó longo da semana. Flavius movíase por distintas zonas da cidade tentando botarlle man a un xornal. Descargou algo de peixe, transportou uns poucos mobles, rozou unhas gabias, limpou uns cristais altos, ocupacións de horas case sempre, dun par de días no mellor dos casos. Axiña percibira a fondura do engano. Levaba semanas sen oír unha melodía, sen tocar uns acordes, sen afinar unhas cordas, sen dexergar sequera uns timbais ou un diapasón. As posibilidades en torno á música en FF aproximábanse a cero. Tentara tamén explorar as súas opcións nalgúns locais de comida rápida, cun resultado igualmente desalentador.

En contra das expectativas, as cousas só parecían ir a peor. Por iso decidiu recoñecer os distritos centrais que os seus compatriotas nin sequera pisaban. Encontrara así aquel recanto onde podía pasar, para quen non puxese atención, por un cidadán calquera á espera dun compañeiro ou dun amigo, incluso dunha moza. Lavou o tarro dos espárragos que ceara o día anterior, colleu o libro que o acompañara durante o traxecto dende Romanía e sentou naquelas escaleiras a ler agardando que algunha moeda fose caendo ós poucos. E si, 4 ou 5 euros aínda xuntaba. Sospeitaba que as esmolos procedían habitualmente da mesma xente, unha impresión que non sabía de onde xurdía e que non se atrevía a confirmar erguendo a vista cando soaba o golpe metálico contra o fondo do tarro.

Fraguela aproximouse en oblicuo procurando abrir o ángulo de visión. Desa maneira, calculaba poder identificar o libro que seguía a ler o mendigo, quen naquela ocasión vestía camisa branca mantendo intacto o resto da indumentaria. No momento no cal a mirada de Fraguela se focalizou no indixente instruído, este semellaba concentrarse nas últimas liñas das páxinas abertas de modo que a capa quedaba agochada debido á inclinación do exemplar. Fraguela ficou desencantado ó non poder descubrir o título do libro e mailo seu autor e houbo seguir camiño sen ter saciado a súa curiosidade. Demorouse uns minutos sobre o horario de regreso á oficina. Forcarei esperáballo na porta en posición de saída.

–Desculpa.

–Non importa.

–Faríasme un pequeno favor.

–Dime.

–Na esquina de Ferreiros con Francia, hai un mendigo sentado nunhas escaleiras. Leva un foulard negro e estará lendo. Mételle este carto no tarro que ten ós pés, por favor –e entregoulle un billete de 10 euros.

–Tanto ten.

–Non pagarás débedas de xogo? –preguntou en ton de brincadeira–. Porque de mulleres non te vexo eu...

–Déixalle o billete e esquece o resto.

–Nada, home! Se che sobran os cartos, non hai problema, fágoche de mecenas. Dóollos a quen me digas.

–Iso quería, grazas.

Os días seguintes resultaron aforróns en novidades. A máis colorista, por dicilo dalgún modo, foi a alternancia no vestiario de Flavius: un día camisa branca, ó día seguinte camisa negra. Tamén se decatou Fraguela de o mendigo principiar o libro de novo cada vez que remataba a súa lectura. Así e todo, continuaba descoñecendo título e autor do exemplar. Polo día do santo de Forcarei, acudiu á librería Ferrín a mercarlle o agasallo, que nunca buscaba sorprender. Aquel ano, adquiriu un segundo exemplar. Fíxoo sen pensar. Así que se achegou a Flavius e díxolle:

–Toma, así non terás que empezar o mesmo libro cando o termines.

O mendigo mirou para o primeiro tipo que lle dirixía a palabra dende que ocupaba aquel recanto e sentiu que o sentido da súa vida estaba a piques de cambiar.

–Non falo súa lingua –pronunciou amosando un suave aceno de rexeitamento.

–Non falas a miña lingua?

–Non, non falo súa lingua.

–Queda igual co libro. Así aprenderás.

–Non entendo súa lingua.

–Queda, queda co libro –insistiu Fraguela empezando a afastarse. Ficara frustrado por non ser quen de artellar unha conversa co mendigo instruído pero cando menos xa coñecía o autor do libro que lía: tratábase dun tal Frosin, escritor romanés segundo soubo despois.

Dende o santo de Forcarei, alterara o itinerario deica a cafetaría. Sentía algo de vergonza pola súa escasa capacidade de relación a cal mesmo se manifestaba en situacións de dominio absoluto como podía ser a entrega dunha esmola a un mendigo. Aquel día o seu compañeiro mantíñase na mesa de traballo sen amosar intención de saír para o café habitual daquela hora da mañá.

–E logo pasa algo?

–Pasa que temos que falar con Fabeiro. Seica se resolveu o concurso e non gañamos.

–Merda!

Fabeiro non andou con reviravoltas. O proxecto de Faltrasa chegara á fase final e nela ficara rexeitado. A perda do concurso abocábaos a un recorte do persoal: un dos dous sobrava. Sendo igual de cumpridores e absolutamente complementarios, o comité directivo non se decidira por ningún deles. Dábanlles un par de días para escoller. Pídenos unha inmolación laboral?, tentou clarificar Fraguela. Podían chamalo como quixeran. Un último dato: a indemnización a aplicar ó empregado despedido, calquera dos dous que for, ascendía a 4.800 euros.

–Sábe-lo que pretende quen dá unha esmola?

–preguntou novamente Fraguela, nesta ocasión a soas co compañeiro.

–Que cona dis? –Forcarei non amosaba unha disposición favorable á filosofía naquel momento.

–Pretende recoñecer no indixente a faciana da derrota, do fracaso, e sentir que el se encontra do outro lado.

Forcarei nin o escoitou e cada un tomou un roteiro distinto. Fraquela tirou para o Parque Central. Viu-nos ó pouco de internarse nel. Custoulle unir aquela imaxe coa do mendigo que pedía na esquina entre Ferreiros e Francia. A muller que o acompañaba amosaba gusto para amañar o seu aspecto e, sen ser guapa, tiña un certo atractivo. Abondaría con cambiarlle o peiteado para ela ascender ate o cumio

nun suposto baremo de beleza. Achegóuselles, primeiro cautelosamente, máis decidido despois.

–Ola, quizais me recoñeces. Enténdelo que digo?

Flavius mirou cara a Florika solicitando a súa intervención.

–El non entende aínda.

–Ti falas a miña lingua?

–Si e enténdoa tamén.

–Regaleille un libro. Quizais o liches ti entón.

–Aínda non pero espero lelo algún día.

–Estaría ben. Pois nada máis, adeus.

–Adeus e grazas –contestaron os dous.

Fraguela fixo como que se perdía por entre o parque pero quedou vixiándoos. Seguíunos ata a súa vivenda, uns corenta minutos camiñando. Na praza chamada do Ferrollo, reduciron a marcha ata semellar que dubidaban. Deron media volta ó perímetro para retroceder un chisco e embocar un dos edificios que se erguían á beira. Fraguela avanzou e sentiu a tentación de seguiilos tamén dentro pero contívose. En realidade, non sabía o que tal facía aló. Empezou a desandar o treito percorrido ben paseniñamente. Nin sequera cruzara a praza por enteiro cando escoitou coma un berro refreado a uns metros de distancia:

–Señor, señor –detívose malia non recoñecerse en tal apelativo e non comprendeu como aquela muller se decatara da súa presenza detrás deles.

–Vostede axudou a Flavius e quere axudalo aínda.

–A quen? –Fraguela descoñecía o nome do mendigo romanés.

–A Flavius.

–Non fixen gran cousa.

–Para nosoutros, unha cousa pequena é unha gran cousa.

–Supoño, si.

–Agora pode axudar máis. Nós queremos marchar a Romanía. Debemos algún diñeiro e temos que pagar a viaxe. Nós necesitamos dous mil euros. Se vostede gusta, pode durmir comigo as veces para pagar dous mil euros. O prezo que diga vostede.

Fitouno ata estar segura de Fraguela ter comprendido a mensaxe. Entón estendeu o brazo para darlle un anaco de papel, sorriulle e virouse. El estaba abraiado, por varios motivos; o principal, a coraxe dela. Co corazón latexando a todo ritmo, leu: Florika 655417108. Xamais coñecera ningunha muller como aquela.

No piso, Forcarei movíase tal que unha besta fechada nunha gaiola estreita.

–Non o podo crer. Como método de tortura, páreceme perfecto. Pensarán que somos antropófagos e que terminaremos coméndonos. Ou que nos imos bater en duelo, ou que... Deus, como poden ser tan fillos de puta!

–Podemos deixalo nun pulso. Eu, de pequeno, facía pulsos con meu pai.

Forcarei mirouno como se tivese toleado de soca-to.

–Si, o mellor será decidilo nun pulso. E como mo vas gañar, pois xa está decidido: quedas ti co traballo e eu co apartamento.

–Que queres dicir?

–Que estou disposto a renunciar ó posto cunha condición: seguirei vivindo contigo pero ti pagas a renda completa do alugueiro.

–Acepto –respondeu Forcarei tras pensalo dez segundos–. Páreceme xusto –engadiu. Malia decatarse de o seu compañeiro estar agochando algo, quixo pechar o trato inesperado antes de que calquera circunstancia o puidese enfastiar.

Fraguela respirou aliviado e empezou a planificar. Restaban nove días para rematar o mes. Calculou que habería recibir case 8.000 euros tendo en conta o importe da indemnización, o soldo mensual e os atrasos. Após desprenderse dos cartos que precisaban Flavius e a súa compañeira, aínda lle quedaría un remanente para aguantar ata atopar outro traba-

Ilo. Non podía tirar da cabeza a faciana de Florika cando se despediran na Praza do Ferrollo. Nin aquel corpo que, aínda sen intención insinuante, convidaba a ser admirado, sobre todo as pernas longas, pálidas e ben contornadas que se amosaban entre un short vermello e unhas deportivas de lona a xogo.

O trato que lle ofrecera era inadmisíble pero unha forza insólita o animaba a arrombar calquera asomo de moral. Pensaba tamén en Flavius, a quen non debía fidelidade. El non era o seu amigo, nin sequer comprendía a súa lingua. Gravara na memoria o número de teléfono de Florika, 655417108, e imaxinábase chamando. Proporíalle pasar unha semana xuntos, sete días que serían inesquecibles, que el gardaría eternamente na memoria. Daríalle os cartos nada máis encontrárense para demostrarlle confianza. De quixer, ela podería fuxir de contado e aforrar as outras seis xornadas. Sabía que aproveitarse dunha situación como aquela era digno dun canalla pero estaba disposto. Xustificábase pensando que, se non fose el, outro de peor ralea habería tirar partido.

Rematara en venres o mes e os de Administración citáranos para o mércores seguinte. Aínda tería que esperar outros cinco días que serían dun sufrimento insoportable. Por iso non esperou máis que catro. Por fin colleu o teléfono e chamou a Florika, impaciente por escoitala e por concretar a súa cita para o xoves. Unha decepción brutal o embargou cando, dende o outro lado, unha voz electrónica o informou de aquel número non pertencía a ningún usuario. Probou outras tres veces co mesmo resultado ata convencerse da inutilidade de novos intentos. Afundiuse no desánimo total pero así mesmo quixo esgotar as posibilidades. Esperou fronte ó edificio da Praza do Ferrollo a que saíse calquera veciño. Por fin atopou unha señora que sabía de Florika. Marcharan os dous, ela e mailo seu amigo, había uns días. Regresaban a Romanía. Seica ían felices.

Tarde, pensou Fragueta, cheguei tarde. Ó día seguinte habería cobrar os 8.000 euros da liquidación pero agora xa non sabía para que os necesitaba. Se a tivese diante, ofreceríalle a contía completa por pasar unha soa noite con ela.

